

In Memoriam

Sybe K. Wadman, Emeritus Hoogleraar Biochemie van Erfelijke Metabole Ziekten aan de Universiteit van Utrecht en geregistreerd Klinisch Chemicus in de Universitaire Kinderkliniek Het Wilhelmina Kinderziekenhuis (geboren; 18 november 1921, Tietjerksteradeel, promotie 1954 Universiteit van Groningen), overleden: 20 maart 2013.

Syb Wadman doorliep de Rijks HBS te Leeuwarden, studeerde scheikunde van 1940 tot 1948 aan de Universiteit van Groningen met assistentschappen bij prof. J.M. van der Zanden (propaedeutische chemie), prof. H.J. Backer (organische chemie) en prof. R. Brinkman (fysiologische chemie). De studie werd van 1942 tot 1945 onderbroken vanwege een onderduikperiode op het Friese platteland om te ontkomen aan gedwongen tewerkstelling in Duitsland. Na de oorlog voltooide hij zijn opleiding bij professor Frederick Challenger in Leeds en bij professor Edgar Lederer in Parijs waar hij zich de techniek van papierchromatografie van aminozuren eigen maakte. Dit leidde, in samenwerking met de kinderarts Jan Jonxis in Groningen, tot zijn eerste publicatie over de excretie van aminozuren bij scheurbuik.

In 1949 volgde Syb Wadman de Groningse kinderarts dr. J. H.P. Jonxis - na diens benoeming in het Zuiderziekenhuis in Rotterdam - voor een promotieonderzoek naar een mogelijk foetale vorm van myoglobine. Wadman werd er aangesteld als ZWO-fellow. ZWO droeg aan zijn onderzoek bij door het beschikbaar stellen van de voor het onderzoek vereiste apparatuur. In die eerste Rotterdamse jaren kreeg Wadman belangstelling voor de chemische diagnostiek van erfelijke aminozuurstofwisselingsstoornissen, een 'eigen hobby' maar sterk gevoed door belangstellende kinderartsen uit geheel Nederland. (Tegelaers, Tiddens, ten Bokkel Huinink, Weijers, van Sprang). Was hij van 1949 tot 1951 toezichthouder in het Algemeen Klinisch Laboratorium, in 1951 werd Wadman formeel benoemd tot hoofd van het laboratorium van het Zuiderziekenhuis in de rang van Scheikundige Bacterioloog. In juli 1954 promoveerde hij in Groningen bij de, inmiddels tot hoogleraar benoemde, prof. Jonxis op een dissertatie 'Over het vraagstuk der foetale eiwitten'. Eerder, in januari 1952, was hij ingeschreven in het register van erkend klinisch chemici. In 1956 volgde een benoeming als consulent bij het laboratorium van de Psychia-

trische Instelling 'Maasoord' en later nog van twee Goudse ziekenhuizen, namelijk het Diaconessenhuis en het St. Joseph Ziekenhuis, later gefuseerd tot Bleulandziekenhuis en inmiddels het Groene Hart Ziekenhuis genaamd. In de 50-er en begin 60-er jaren werd het onderzoek uitgebreid met 2-dimensionale papierchromatografie van aminozuurmetabolieten, later van suikers, purinen en pyrimidinen. Gestart werd met kolomchromatografie op silicagel van organische alifatische zuren in urine. De geringe ruimtelijke mogelijkheden en een tekort aan voldoende geschoold personeel bleken in toenemende mate een ernstige handicap. In samenwerking met dr. H. de Wolff van het Coolsingelziekenhuis werd een eigen analisten-cursus gestart. Tijdens Wadman's Rotterdamse periode nam het aantal medisch/chemische analisten toe van 7 tot circa 40 medewerkers. Een zestal promovendi werden in Rotterdam door dr. Wadman begeleid; onder hen de klinisch chemicus dr. D.A. van Dam (1962). Dertien publicaties met Wadman als (co)auteur zijn in die periode verschenen. Dr. Wadman was zeer betrokken bij de opleiding van medisch analisten. Eigenhandig leidde hij een viertal jonge analisten op voor het toenmalige diploma B van de KNCV. Vele jaren was hij als examinator betrokken bij de medisch analistexamens in Leiden (dr. W. Dekker), Amsterdam (dr. Th. Strengers) en Rotterdam (dr. B. Leijnse). In Rotterdam behoorden de latere klinisch chemici D.A. van Dam, A.P.M. van Oudheusden, L. Siertsema en G.J. van Stekelenburg tot zijn medewerkers.

Het ontbreken van voldoende perspectief op wetenschappelijk onderzoek bracht Wadman er in 1964 toe in te gaan op het verzoek van prof. dr. H.A. Weijers. om een laboratorium voor erfelijke metabole ziekten op te zetten in het Universitaire Wilhelmina Kinderziekenhuis in Utrecht. Het klimaat voor wetenschappelijk onderzoek was in Utrecht gunstig. Wadman werd er wetenschappelijk hoofdmedewerker en hoofd van een nieuwe laboratoriumafdeling voor de diagnostiek van erfelijke stofwisselingsziekten. In 1968 werd hij lector aan de RU Utrecht en in 1980 gewoon hoogleraar, tot zijn emeritaat in 1986. Hoewel de ruimtelijke problemen eerst in 1969 konden worden opgelost kwam het geplande onderzoek al snel op gang, mede doordat een aantal directe medewerkers mee naar Utrecht ging. Het onderzoek nam een hoge vlucht door de succesvolle introductie van nieuwe analysemethoden, de financiële ondersteuning door de RU Utrecht, het Wilhelmina Kinderziekenhuis en het Preventiefonds, door de samenwerking met het organisch chemisch laboratorium (prof. dr. Vliegthart) en door internationale samenwerking.

Dit leidde tot nieuwe laboratorium methodes voor de diagnose van diverse tot dusver onbekende defecten op het gebied van aangeboren stofwisselingsziekten, zoals glutaaracidurie type 2 (MADD), 3-methylglutaconacidurie type 1, dihydropyrimidine dehydrogenase deficiëntie, molybdeen cofactor deficiëntie, 5-oxoprolinasedeficiëntie, D-lactaatacidurie, O-phosphohydroxylysinurie en L-2-hydroxyglutaaracidurie. Wadman pionierde in het pediatrisch biochemisch laboratorium reeds met massaspectrometrie in nauwe samenwerking met de Afdeling Bio-organische Scheikunde van de Universiteit Utrecht. Er verschenen 11 chemische proefschriften met Wadman als promotor of co-promotor onder meer van in het vakgebied werkzame collegae van Wadman, namelijk de doctores M. Duran, A.H. van Gennip (overleden in 2007), C. van der Heiden (overleden in 2005), C.A.J.M. Jakobs en J.A. Klosse. Bovendien werd medewerking verleend aan diverse medische proefschriften. Tal van binnen- en buitenlandse stagiaires waren in het laboratorium werkzaam onder wie de klinisch chemici R. Oude Elferink en J. van Pelt. Het diagnostische werk van het team Wadman werd alom gerespecteerd op internationale congressen zoals bij de Europese Metabole Groep (EMG) en de Society for the Study of Inborn Errors of Metabolism (SSIEM). Als uitvloeisel hiervan werd Wadman uiteindelijk benoemd tot erelid van de SSIEM in 1986. Wadman was een van de eerste Nederlanders die aansluiting zocht bij de Amerikaanse vereniging voor inborn errors; hij werd in 1980 lid van SIMD.

Het werk resulteerde uiteindelijk in 178 in PubMed vermelde publicaties alsmede een groot aantal hoofdstukken in boeken en congresverslagen. Een aantal artikelen werd meer dan 150 keer geciteerd. Samen met de kinderarts prof.dr. H.J. Bremer uit Dusseldorf, werd de aanzet gegeven tot het handboek getiteld: *Disturbances of Amino Acid Metabolism: Clinical Chemistry and Diagnosis* dat in 1981 werd uitgegeven. Het boek wordt nog altijd gezien als het standaardwerk van de aminozuurstofwisselingsziekten. Een tweede vermeldenswaardige publikatie is het hoofdstuk over Molybdeen cofactor deficiëntie in het handboek *Metabolic and Molecular Bases of Inherited Disease*. Zijn reputatie alsmede zijn talent voor netwerken resulteerde in een groot aantal invitaties voor lezingen op internationale congressen. Structurele samenwerkingsverbanden ontstonden met de Universiteit van Lissabon, het Kinderziekenhuis in Warschau, de groep Franse onderzoekers op het terrein van erfelijke metabole ziekten, en de huidige Noordwest Universiteit in Potchefstroom, Zuid-Afrika, dit laatste nog tijdens het apartheidsbewind. Zoals uit bovenstaande blijkt was Prof. Wadman vooral in de beginjaren van zijn loopbaan actief voor de NVKC. Hij was een aantal jaren penningmeester van de vereniging en binnen de groep erkende klinisch chemici was hij een aantal jaren lid van de Bouwcommissie. In 1983 werd hem voor zijn wetenschappelijke verdiensten de Gorter & De Graaf-prijs toegekend. Vele jaren was prof. Wadman namens de NVKC lid van de begeleidingscommissie

Phenylketonurie, die vanaf 1974 de kwaliteit van de hieprikscreening bewaakte. Ook maakte hij gedurende een aantal jaren deel uit van de Beraadsgroep Genetica van de Gezondheidsraad, die adviseerde over de inrichting van het genetisch diagnostisch onderzoek in Nederland en mede de oprichting van de Klinisch Genetische Centra, gelieerd aan de Academische Ziekenhuizen, mogelijk maakte.

In 1991 werd hij benoemd tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau. Na zijn emeritaat in 1986, aan het slot van het mede door hem georganiseerde 24th Annual SSIEM-Symposium in Amersfoort, bleef Wadman betrokken bij het thema 'erfelijke stofwisselingsziekten'. Samen met zijn pupil Albert van Gennip richtte hij in 1988 de vereniging Erfelijke Stofwisselingsziekten in Nederland op. Ook bij deze vereniging werd hij tot erelid benoemd. Tot de eeuwwisseling bleef Wadman zijn oude lab bezoeken, zelfs daarna bleef hij geïnteresseerd.

Een ongeluk thuis werd deze markante man uiteindelijk fataal; een medische ingreep ten spijt overleed hij op de leeftijd van 91 jaar. Hij laat achter zijn vrouw Renny, een zoon, een dochter, vier kleinkinderen en twee achterkleinkinderen.

Marinus Duran
Jacques Heeren
Cornelis Jakobs